

PARTICULARITĂȚILE COSTUMULUI TRADIȚIONAL ROMÂNESC DIN ZONA DE CENTRU A BASARABIEI

Dina VOLOC,

masterandă, anul II, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 391(478)

E-mail: dinavoloc3@gmail.com

Portul tradițional s-a dezvoltat în strânsă legătură cu evoluția istorică a poporului, fiind expresia vie a tradițiilor formate de-a lungul veacurilor. Astfel, cunoașterea contextului social, economic și geografic în care s-a format portul tradițional devine esențială pentru o înțelegere deplină a artei populare. Costumul a fost analizat ca fenomen cultural și în multiple contexte – economice, sociale, politice și ideologice. Astfel că am reușit să urmărim aceste repere culturale și spirituale esențiale pentru înțelegerea sa în dinamică, în evoluție.

În același timp, datorită poziției geografice și a contextului istoric complex, dar și factorilor social-economice, așa cum s-a întâmplat și în alte zone etnografice, portul popular basarabean a fost îmbogățit sau influențat de un amestec interesant de influențe culturale. Asta a dus la apariția unor elemente comune, având aspecte esențiale pentru o apreciere mai completă a diversității culturale din Basarabia.

Transformările suferite de costumul tradițional reflectă nu doar influențele istorice (precum ocupațiile străine, modernizarea forțată sau unificarea din perioada sovietică), ci și adaptările la noile realități ale comunităților rurale.

Vom analiza evoluția costumului tradițional pe planuri contextuale în diferite perioade istorice, ce ne-a permis să identificăm următoarele direcții majore de transformare:

1. Perioada de până la 1918: Se confirmă elemente esențiale ale portului tradițional românesc, oferă surse bune de luat în considerație pentru înțelegerea portului popular din acea perioadă, cu variații în funcție de statut social, vârstă și ocazie [1, p. 165].

2. Perioada interbelică (1918–1940): În această etapă, costumul popular s-a manifestat în calitate de reper în afirmarea identității etnice a poporului și își păstrează autenticitatea și este parte integrantă a vieții cotidiene și a ceremonialului tradițional. Țesăturile de casă, broderiile manuale și simbolurile arhaice domină, reflectând o continuitate a tradiției [3, p. 74-76].

3. Perioada sovietică (1940–1991): Această perioadă aduce schimbări semnificative. Sub influența politicilor de uniformizare culturală, portul popular este parțial standardizat și folosit mai ales în scopuri propagandistice sau în ansambluri folclorice oficiale. Totodată, unele elemente tradiționale sunt înlocuite cu imitații industriale [4, p. 3-8].

4. Perioada post-sovietică (după 1991): După obținerea independenței Republicii Moldova, s-a produs o revigorare a interesului față de valorile tradiționale. Costumul popular este redescoperit ca simbol identitar. Au fost scoase din lăzile de zestre piese vechi și purtate la evenimente culturale. Meșterii populari au început să se concentreze mai mult asupra producerii costumelor tradiționale, depășind multe dificultăți ale procesului [2, p. 70].

5. Contextul contemporan (prezentul): În prezent, costumul tradițional s-a afirmat clar ca simbol identitar, ca parte a patrimoniului cultural imaterial, este revalorificat atât în mediul rural, cât și urban. Se remarcă tendințe de reinterpretare artistică, dar și de conservare autentică în cadrul muzeelor, șezătorilor, festivalurilor și grupurilor de artă populară. Mai multe comunități s-au implicat în procesul de salvagardare a portului tradițional, oferind exemple demne de urmat privind corecta lui realizare. Tot mai mult portul popular este purtat la evenimente culturale și promovat prin proiecte etnografice și educaționale.

Privind **caracteristicile sale esențiale**, portul popular din Basarabia, și-a păstrat trăsăturile fundamentale și a demonstrat o remarcabilă capacitate de adaptare, fără a-și pierde rădăcinile.

Cămașa femeiască și bărbătească are un croi simplu neschimbat, cea cu alțiță separată și mânecă bogat ornamentată, însoțită de încreț și râuri, în stil moldovenesc. Broderiile sunt fine, simetrice și executate cu mare atenție la detalii. Materia primă: în sau cânepă, uneori din bumbac sau mătase. În partea de jos, femeile poartă **fote sau catrințe** țesute din lână, în dungi verticale sau orizontale, adesea cu ornamente geometrice simple, dar rafinate. Femeile purtau pe cap văluri lungi și subțiri din **mătase** sau **bumbac**, în zilele de sărbătoare, purtau **marama**, după care au fost înlocuite cu: **barizuri, băsmăli, șalinci, batiste**. **La munca câmpului purtau opinici din piele** de bovine sau porcine, femeile mai înstărite purtau **pantofi** pe timp cald și **cizme** pe timp rece. Pe vreme friguroasă îmbrăcau **cojocul, sumane, burnuz**, confecționat din postav gri, violet sau bej.

Piese de vestimentare bărbătești erau simple, dar elegante. Costumul bărbătesc include cămașa lungă din pânză de casă, brâu lat colorat, ȋtari albi și căciulă din blană neagră, reflectând sobrietatea și eleganța tradițională. Pe cap purtau vara **pălării din paie**, cea **de pâslă** era purtată pe timp rece. Iarna purtau **căciula de cârlan** – confecționată din pielele de cârlan, caracul, astrahan sau piele de oaie țigaie. Pe vreme rece, aveau **pieptar** din piele de oaie, **bondița, sumanul** – lung până la glezne, **mantaua** – confecționată din postav de culoare cenușie, **contașul** – similar cu blana, **minteanul**. Pentru muncile câmpului, purtau opinici, cizme (ciobote, cioboțele), papuci; bocanci și pantofi erau purtați pentru ocazii. Portul din zona de centru se remarcă prin păstrarea unor *motive ornamentale vechi*, cu simboluri geometrice și stilizări inspirate din natură (pomul vieții, spicul de grâu, crucea, romburi. Costumele sunt decorate în culori echilibrate, predominând roșul, verdele, negrul, vișiniul și albastrul închis, aplicate pe fundaluri deschise (pânză de casă albă sau crem). Portul din zona centrală a Basarabiei și-a păstrat un profil moldovenesc autentic, chiar și în

fața schimbărilor, elementele tradiționale de bază se păstrează, iar costumele capătă un caracter distinctiv, care spune o poveste despre identitatea culturală a purtătorilor săi.

Costumul tradițional nu este doar o formă de îmbrăcăminte, ci un simbol al identității și al continuității unui popor. El reprezintă o formă de memorie colectivă vizuală și simbolică, în care se regăsesc valorile, credințele, experiențele și istoria comunităților. Studiul costumului tradițional nu se limitează doar la o privire asupra trecutului, ci trebuie să includă și o reflecție asupra prezentului și viitorului său. E important să înțelegem cum se pot păstra aceste elemente culturale tradiționale într-o lume în continuă schimbare, fără a pierde legătura cu tradițiile care definesc o națiune. Apar comunități ca: „Șezătoarea Basarabiei”, înființată în 2016, care promovează tradiția confecționării cămășilor tradiționale din spațiul basarabean și alte zone etnografice din România. De-a lungul timpului, s-au extins inițiativele și în alte localități – „Mândria Basarabiei” din Strășeni, comunitatea care coordonează aceste activități și vizează conservarea patrimoniului cultural prin educație și promovare, sensibilizând publicul și motivând noile generații să valorifice meșteșugul. Împreună, aceste inițiative contribuie la păstrarea identității culturale și la integrarea costumului tradițional în moda contemporană, făcând astfel ca elemente precum cămașa cu „altiță” să fie purtate cu mândrie la evenimente speciale sau în viața de zi cu zi.

Prin păstrarea și promovarea portului tradițional, nu doar conservăm un obiect de patrimoniu, ci întreținem legătura vie cu generațiile anterioare.

Referințe:

1. ARBURE, Z.C. *Basarabia în secolul XIX*. București: Institutul de Arte Grafice, Carol Göbl, 1898. 789 p.
2. BUZILĂ, V. *Costumul popular din Republica Moldova. Ghid practic*. Chișinău: Reclama S.A., 2011. 160 p.
3. NICULESCU-VARONE, G.T. *Costumele naționale din România întregită*. București: Editura Ziarului „Universul”, 1940, vol. II. 96 p.
4. ЗЕЛЕНЧУК, В.С. *Костумул сченик молдовенеск. Райоанеле де центру але РСС Молдовенешть*. Кишинев: „Тимпул”, 1988. 74 p.

Recomandat

Andrei PROHIN, dr., conf.univ.